

زنگ خطر جابجایی قدرت

هومن

18 آوریل

این مطلب خلاصه نوشته ای از "فکرهایی با صدای بلند" است. از آنجا که این مطلب فقط در جمع دوستان گروه مطرح میشود، من با خیال راحت فکرها و حدس و گمان‌هایم را بدون سانسور مطرح می‌کنم. حتما بدون ایراد نیست ولی عمدا مطالب را بی پروا نوشته ام تا زمینه برای تبادل نظری بازتر و بدون محافظه‌کاری مهیا شود.

موضوع این است که نظام های سیاسی-اقتصادی با چه مشکلاتی روبرو شده اند و تاثیرات کورونا بر اقتصاد چیست. چشم انداز چگونه به نظر میرسد؟

سیستم سیاسی اقتصادی غرب چندین سالی هست که به بن بست و به بحران ساختاری رسیده است. بن بست شامل تمام طیفهای کاپیتالیستی از سوسیال دمکراسی گرفته تا لیبرالیستی و نئولیبرالیستی میشود.

مدل کنونی اقتصاد سیاسی غرب فاقد توانایی برای حل تناقضات درون سیستمی است. از سویی لیبرالیسم تاکید بر آزادیهای فردی و عدم دخالت دولت دارد. ولی از سوی دیگر طبیعت همه گیر و بدون مرز مشکلات و معضلات جهانی راهی به جز تصمیمات و اقدامات متمرکز و مقتدرانه ندارد. مشکلات بزرگی مانند محیط زیست، تغذیه و تامین هشت میلیارد انسان مصرف گرا، امنیت ملی، مدیریت زباله ها، گازهای گلخانه‌ای، مبارزه با بنیادگرایی گروه های تندرو مذهبی و فاشیستی که تهدیدی علیه بشریت و ارزشهای دمکراتیک هستند، رشد نیروهای ضد دمکراتیک در جهان و به خصوص در اروپا، رشد نیروهای راست‌گرا و نژادپرست تهدیدی برای نظام های دمکراتیک است. حل این مشکلات به صورت مجزا و محلی، توسط مالکان خصوصی و سرمایه داران پراکنده در نقاط مختلف جهان امکان پذیر نیست.

تناقض دوم بیرونی است. لیبرالیسم در سطح جهان مورد تهدید جدی قرار گرفته است. کشورهایمانند چین به دلیل مدل متمرکز قدرت در دست حزب مادام العمر حاکم و یا در رده بعدی روسیه که بقایای مافیای قدرت به ارث رسیده از زمان کا. گ. ب در آن عمل میکند، کمابیش شبیه به حاکمیت ایران عمل میکند. یعنی منافع حاکمیت ابدی این احزاب و یا گروه های جاخوش کرده در قدرت، به صورت متمرکز و هدفمند اصل و ملاک است. چین با برنامه ریزی و هدفمندی مشخص در کشورهای مورد نظرش به اشکال گوناگون نفوذ میکند، بازار

آنها را قبضه کرده و سپس از آن طریق به قدرت سیاسی حاکم فشار می‌آورد و آنها را مجبور به همسویی با سیاست‌های چین می‌کند. این یک کودتای خزنده، بلندمدت و کاملاً هدفمند و برنامه‌ریزی شده است.

من در تجربه کاری ام نمونه‌های ملموس و مشخصی از این مدل کودتای خزنده چینی برای تصاحب بازارهای جدید و یا ورود به بازارهای جدید به قصد تصاحب آن، مشاهده کرده‌ام. مدل لیبرالی و حتی نئولیبرالی غرب فاقد توانایی‌های لازم و اتوریته کافی و حتی زمان کافی (به دلیل محدود بودن دوره ریاست جمهوری و یا حاکمیت احزاب) برای سرمایه‌گذاری و اقدامات طولانی مدت است. به این دلیل ساده غرب قافیه را باخته است. تمرکزگرایی و رشد نیروهای غیردمکراتیک در این شرایط ناگزیر به نظر می‌رسد.

از سوی دیگر اکنون، سر و کله گولی بی شاخ و دم به نام کورونا پیدا شده است. این حادثه آخرین میخ بر تابوت لیبرالیسم و مدل‌های کنونی جهان غرب را خواهد کوبید. لیبرالیسم و ارزشهای لیبرالی برای دوران صلح و صفا طراحی شده است. دوران جنگ و بحران نیازمند قدرت متمرکز و اقتدارگراست. جهان امروز ما متأسفانه زانوهایش زیر بار آوار کورونا خم شده است و تنها روش‌های اقتدارگرایانه قادر است که آن را سر پا نگاه دارد و حیات را در جهان غرب حفظ کند.

این بزرگترین تناقض و چالش دوران ماست. آیا جهان باید به اقتدارگرایی و تمرکز غیردمکراتیک قدرت تن دهد و یا این بار هم کاپیتالیسم با هوش و ذکاوت شگفت‌انگیزش قادر خواهد بود تا راهکاری بر پایه ارزشهای دمکراتیک و لیبرالی برای جهان طراحی کند؟

پاسخ این سؤال هنوز برای من حداقل مشخص نیست. آن چه که مشخص است این واقعیت است که سال 2020 برای جهان غرب لیبرالی و نئولیبرالی سال خوبی نیست. پیش‌بینی‌های صندوق بین‌المللی پول (IMF) برای سال جاری امیدوارکننده نیست. تمام اقتصادهای بزرگ غربی رشد منفی اقتصادی خواهند داشت. رشد منفی بین 6٪- تا نزدیک به 10٪- ترجمه این ارقام به دلار مبالغی نجومی خواهد بود. این در حالیست که اقتصاد چین هنوز علی‌رغم افت 5 درصدی رشد، هنوز مثبت 1.2٪ برای امسال و 9.2٪ رشد اقتصادی برای سال آینده را در پیش دارد.

در بیش از 130 کشور جهان چین مقام اول را به عنوان طرف تجاری کسب کرده است. آمریکا نزدیک به 10 تریلیون دلار از چین وام گرفته است. چین برای کسب مقام رهبری جهان دورخیز کرده است و به نظر می‌رسد تمام شرایط لازم را برای رهبری جهان را داراست. اقتصاد قوی، ارتش نیرومند، توان تولید و تامین کالاهای مصرفی جهان، رهبری متمرکز و قدرتمند، وسعت گسترده خاک، جمعیت بالا و متخصص، توان و پتانسیل علمی و نوآوری. مدل سیاسی-اقتصادی پایدار با قدرت اخذ تصمیمات استراتژیک و اجرایی ساختن آن.

نگاهی به وضعیت رشد و افت اقتصادی در جهان در بین 2019 تا 2021

Latest World Economic Outlook Growth Projections

The COVID-19 pandemic will severely impact growth across all regions.

(real GDP, annual percent change)	PROJECTIONS		
	2019	2020	2021
World Output	2.9	-3.0	5.8
Advanced Economies	1.7	-6.1	4.5
United States	2.3	-5.9	4.7
Euro Area	1.2	-7.5	4.7
Germany	0.6	-7.0	5.2
France	1.3	-7.2	4.5
Italy	0.3	-9.1	4.8
Spain	2.0	-8.0	4.3
Japan	0.7	-5.2	3.0
United Kingdom	1.4	-6.5	4.0
Canada	1.6	-6.2	4.2
Other Advanced Economies	1.7	-4.6	4.5
Emerging Markets and Developing Economies	3.7	-1.0	6.6
Emerging and Developing Asia	5.5	1.0	8.5
China	6.1	1.2	9.2
India	4.2	1.9	7.4
ASEAN-5	4.8	-0.6	7.8
Emerging and Developing Europe	2.1	-5.2	4.2
Russia	1.3	-5.5	3.5
Latin America and the Caribbean	0.1	-5.2	3.4
Brazil	1.1	-5.3	2.9
Mexico	-0.1	-6.6	3.0
Middle East and Central Asia	1.2	-2.8	4.0
Saudi Arabia	0.3	-2.3	2.9
Sub-Saharan Africa	3.1	-1.6	4.1
Nigeria	2.2	-3.4	2.4
South Africa	0.2	-5.8	4.0
Low-Income Developing Countries	5.1	0.4	5.6

Source: IMF, *World Economic Outlook*, April 2020

آیا جهان غرب حاضر است که در صلح و صفا و به صورت داوطلبانه تاج رهبری را بر سر زمامداران چینی بگذارد؟ آیا این تغییر بدون تنش صورت خواهد گرفت؟

به نظر اینگونه نیست. باید منتظر حوادث غیر مترقبه جدیدی بود. شکل و شمایل آن را من نمیدانم و برایم قابل پیش بینی هم نیست. ولی از دو حال خارج نیست، یا کسی و یا نهادی، مدلی انقلابی را به سرعت طراحی و جایگزین مدل فعلی خواهد کرد و یا این مدل شکننده قافیه را خواهد باخت و جابجایی قدرت به شکل دیگری صورت میگیرد.

احتمال سوم نیز به هم ریختن عمدی اوضاع جهان برای خرید زمان لازم است.

آنچه که برای افراد عدالت خواه در این شرایط مهم است، به نظر من تاکید بر روی اهمیت نهادهای مستقل مدنی و اجتماعی، نهادهای نظارتی مردمی موازی دولت برای نظارت بر روی رسانه ها و نهادهای تصمیم گیری است. در نبود چنین نهادهایی شرایط کاملاً برای تمرکز و اقتدارگرایی موجود است و این میتواند دستاوردهای دموکراتیک بشر را مورد تهدید جدید قرار دهد.

اگر خرد و شعور جمعی افراد هوشمند در دنیای آزاد به درستی سازماندهی نشود و وارد عمل نشود، نیروهای ضد دموکراتیک قدرت را در جهان قبضه خواهند کرد.